

in skozi isto sito presajane krede. Ta prah se drgne z platneno cunjjo po ploskvi, katero hočemo posrebrniti.

Lim za jermena. Gonilna jermena zvežemo v različne načine; oba konca združimo z nitjo, z žebli, ali z drugimi vezmi, ki omogočijo trajno zvezo jermena. V novejšem času so jeli jermenova konca tudi limati, ker je zelo priporočila vredno. 100 delov navadnega lima se moči v vodi 10 ur; potem se ostala voda odlije, lim pa nad ne prehudim ognjem raztopi (ne kuha!). Pridene se mu 2 dela glicerina in 3 dele rudečega, kromovo kislega kalija. Konečno se vsa zmes še jedenkrat raztopi in gorka porabi. Jermenova konca treba poprej s pilo nekoliko razpraskati, potem pa se namažeta z opisanim limom in vprežeta med vijake. Lim je suh v 20—24 urah.

Gasilna voda. Za hitro pogašenje nastalega ognja v delarnicah priporočajo razne „gasilne vode“, ki dosežejo svoj namen na boljši ali slabši način. Tako vodo si lahko vsak mojster sam pripravi, ako zmeša 60 delov soli, 30 delov galuna in 10 delov sode, ter vse to raztopi v primerni množini vode. Če imamo v delarnici pripravljen jeden sodček te gasilne vode, smo varni pred vsakim ravnokar nastalim ognjem. Omenjene soli napravijo čez goreči predmet neraztopno in nezgorljivo skorjo in branijo ognja, da se ne širi dalje.

Kmetijstvo.

Kako ohraniti jajca, da se ne spridijo?

Velikega pomena za vsako gospodinjo so jajca. S tem, kar skupi za jajca, poravnava male potrebščine za kuhinjo in pa obleko. Jajca so pa tudi velike važnosti za meščana. Njemu ne more biti vse jedno, ali dobi zdrava jajca, ali pa spridena. Za gospodinje je velika nadloga, da se jajca hitro spridijo zlasti ob vročem poletju. Kokoši navadno neso po leti. Ta jajca pa mora gospodinja hitro prodati, da se ne spridijo. Ker pa pride veliko jajec po letu na prodaj, so pa jako ceni. Koliko bi imela dobička gospodinja, ko bi mogla jajca spraviti do srede zime.

Poskušalo se je z raznimi sredstvi ohraniti jajca. Tako so se devala v steljo, rezanico, žaganje, oves ali pepel, da zrak ne pride tako lahko do njih. Vsa ta sredstva pa le nekoliko pomagajo, ker dostopa zraku popolnoma ne zadržujejo. Na ta način se dajo le večjemu za zimo ohraniti jajca, kar jih nanese kokoši jeseni, po Malem Šmarnu, ko že hladneje postaja.

Priporočalo se je tudi že, da bi se jajca namazala z oljem ali tolščo. To sredstvo se pa ni obneslo, ker olje in tolšča samo postaneta žaltova, in potem le še pospešujeta sprijenje jajec. Z voskom bi bilo pač dobro jajca prevleči, ali to je predrago.

Omeniti še moramo, da se jajca manj spridijo, če se pri shranjevanju postavljajo na široki konec, nego na ozki, tako da je zrak v jajci na ozkem koncu in je z manjšo površino s tekočino v dotiki.

Priporočalo se je tudi, da se jajca denejo malo v gorko vodo, da se strdi beljak in se tako naredi kožica, ki varuje jajce spridenja. Skušnje so pa pokazale, da se ta kožica ne naredi na zgornji strani jajca, kamor stopi

rumenjak, ki se najrajši spridi. To sredstvo torej ne pomaga.

Angleški kmetijski list pa sedaj priporoča: Raztopi kilo soli v 5 kilo vode. To kuhaj pet minut, potem pa prideni nekaj apna. Ko se ta tekočina ohladi, deni vanje jajca. Ohranile se bodo sveže in okusne celih šest mesecev. Želeti je, da bi se to tudi pri nas poskusilo.

Tudi je dobro jajca pomoči v vodo, v kateri se je delo sveže žganega mavca.

V začetku tega stoletja je že francoski kemik Parmentier opazil, da se oplojena jajca manj časa ohranijo nego druga. Zaradi tega naj gospodinje odpravijo peteline od kokoši, predno začno spravljati jajca za zimo.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

251.

8. Svojstva kaučukova; prvo izdelavanje njegovo. Vulkanizovanje kaučuka. Kaučuk v obrtu.

Kaučuk, kakoršen na trg prihaja, razne je boje, ker mu je priprava različna. Kaučuk ima poseben duh, ki se ne dá točno popisati. Najglavnejše svojstvo kaučuka je elastičnost. Čim je toplina večja, tem manjša je elastičnost kaučukova. V toplini 120° C. se raztopi kaučuk, in kedar se ohladi, nič več ni elastičen. V mrazu postane kaučuk trd in se ne dá raztezati, ako se pa ogreje, z novega je elastičen. Ako kaučuk raztegnemo in potem zelo ohladimo, ostane tako raztegnjen tudi pri navadni toplini, in ako ga na to ogrejemo, zopet je elastičen. Na ta način napravljajo od kratkega debelega kaučukovega konca dolge in tanke niti. Ako kaučuk dalje časa na zraku stoji, otrdne mu zunanje površje. Kaučuk se ne topi ne v hladnej ne v gorkeji vodi. V alkoholu se nekoliko napne. V terpentinovem olji, žveplenem ogljenci, eteru in benzinu se kaučuk najpreje zelo napne, a potem se razide v najfinejše čestice, kakor da se je raztopil. Mnogo laglje topi kaučuk olje kaučukovo, katero se z destilacijo iz kaučuka dobiva, a najhitreje se raztopi v žvepljenem ogljenci. Ako s tako raztopino namažemo kakov predmet, brzo nam izhlapi žvepleni ogljenec, a na predmet se vsede tanka prevlaka kaučukova. Na ta način izdelavajo dandanes mnoge predmete od kaučuka.

Kaučuk prihaja na trg takov, da ga ne morejo koj upotrebljati. Kosovi so nepravilni in tudi nesnažni. Zato je treba najpreje, da se kaučuk prečisti in v primerne kosove vobliči. Kaučuk se dá kot testo gnjesti, in zato se mu more dati poljubna oblika. V posebnih strojih kaučuk drobno razrežejo, pri tem delu neprestano teče voda, da vso nesnago odnese. Zrezani kaučuk se v posebnih napravah zgnjete in v večje kosove stlači. Za velike kosove imajo železne kalupe, v katerih razrezani kaučuk gnjetó. Velike kosove potem z navlaženimi noži

v ploče razrežejo; ako hočejo dobiti dolgih, tankih ploč, delajo drugače.

Čist kaučuk ima ob svojih dobrih svojstvih tudi slabe, in radi teh bi se mu poraba ne mogla posebno razširiti. V mrazu otrdne, a v toplini se omeči, mnoge stvari ga izjedajo in topé, vse to pa izostane, ako se kaučuk vulkanizuje. Takov kaučuk prenaša toplino 100° in mraz 20°, a ne zgubi elastičnosti svoje, druge stvari pa, ki so ga preje topile in izjedale, ne morejo mu do živega.

Obrt s čistim in vulkanizovanim kaučukom je dandanes jako raznovrsten. Od kaučuka napravljajo cevi, in razne igrače. Črevlje od kaučuka smo dobivali popreje samo iz Amerike, bili so vrlo trpežni, ali zelo dragi in grdi. Pozneje so začeli v Evropi izdelavati črevlje od čistega kaučuka, ali niso bili za rabo. Črevlje od vulkanizovanega kaučuka je začel izdelavati Goodyears, in danes jih delajo v vsakej tvornici, katera kaučuk izdelava. V nekaterih tvornicah jih izdelajo po 3.000 parov na dan. V novejšem času so začeli izdelavati gobe od kaučuka, katere so ravno tako luknjaste kakor navadne gobe. Trpežne so te gobe, ali ker neprijetno dišé, zato jih ne trpé po hišah. Rajše pa rabijo take gobe za pranje konj, ker ne poškodujejo dlake, vsako nesnago lahko izperó in dlako sijajno ugladé. Od kaučuka napravljajo tudi ščetke, s katerimi se rokavice čistijo. Kaučuk se veliko upotreblja za pripravljanje nepremočne tkanine in obleke. V ta namen jemljó platno, pa je namažejo z raztopljenim kaučukom, kateremu je primešano žveplo, ali pa napravijo tenko polo kaučuka, v katero je žveplo ugnjeteno, in to polo s toplimi valjarji pritisnejo na tkanino. Drugej jemljó po dva kosa tkanine, a v sredo razgrnejo polo od kaučuka, in to mej toplimi valjarji stisnejo. Vse te tkanine gredó potem v peč, da se popolnoma vulkanizujejo. Na ta način prirejajo ogrinjala za dež, prevlake za potne torbe in razno sedlarsko robo. Vse te predmete često prevlečejo z lakom in potem razno pobarvajo.

Vrlo važna je poraba kaučuka tudi pri prirejanju ebonita ali trdega gumija. Ako se kaučuku primeša 50 odstotkov žvepla, toraj dosta več, kakor se jemlje za vulkanizovanje, pa se ta zmes dobro premeša in pregnete, a potem greje dalje in v večej toplini, nego se greje vulkanizovan kaučuk, dobi se trd in črn kaučuk, od katerega napravljajo stotino raznih stvari, katere navadno izdelavajo od roga ali lesa. Radi boje in trdine primešavajo kaučuku razen žvepla tudi še raznih drugih stvari. Trdi gumi ali ebonit največ upotrebljajo za glavnike, palice, gumbe, ravnala in stotino drugih predmetov. S kaučukom umejo ponarejati navadno kost, tudi slonovo. V ta namen raztopé kaučuk, potem ga obelijo in zmešajo z apnom ali belo prstjo, in od te zmesi stiskajo najtrje predmete, kateri se izrežejo in izgledajo. Napravljajo držala palicam in dežnikom, stranice nožem, tipkala glasovirom in krogle biljardom.

Bilo bi težko naštetí vse one predmete, kateri se dandanes od kaučuka napravljajo, ker nima obrta, kateri se ne bi k kaučuku zatekal. Računajo, da se je 1862. l. podelalo na celem svetu 80.000 centov kaučuka, a 1873. l. pa že 150.000 centov, in te številke nam najjasneje pričajo, kako se je poraba kaučuka razširila.

Novice.

Dopisi.

Od gorenjske strani, 23. aprila. (Raznoterosti.) Včasih je že kedo besedoval čez to, ako se v časnike piše o nenavadnih vremenih; — pa mislimo, da to spada ravno tako med zgodovinske stvari, kakor kaki drugi nenavadni prigodek. Spregovorimo toraj o tem tudi mi danes kaj malega. V II. polovici posta smo imeli nekaj dnij res tako solnčnih, izvanredno toplih, djal bi: rajskih, da je marsikdo želel, naj bi bilo enako tudi zlasti zadnje dneve Velikega tedna in o Veliki noči, ker imenovane dni in visoke praznike tudi lepo vreme na moč stori vzvišene. Pa, žali! ravno nasprotno bilo je, kar je tudi zrakomer že nekoliko dni naprej prerokoval. Veliki Četrtek imeli smo dež. Ljudje pravijo, da je enako vreme tudi rado na praznik Sv. Rešnj. Telesa. Veliki Petek je zopet deževalo; neki pregovor pa pravi, da ima dež potem čez leto, če tudi obilno pohaja, vender le malo teka. Še slabše vreme smo imeli Veliko Soboto, Nedeljo in Ponedeljek, ker se je med dež ponujal in silil več ali manj tudi sneg. Komaj se je človeku zljubilo hoditi izpod strehe. V torek (19. t. m.) jel pa je bučati silni piš, ki se je v naslednji noči, zlasti pa v sredo (20. t. m.) spremenil v tako siloviti vihar, kakoršnega se (razun predlanskim) v naših krajih ne spominjamo. Ljudje so se morali kar z vso močjo postavljati v bran, da jih ni metal piš okoli. Res moramo biti Bogu hvaležni, da škode pri strehah in stavbah niso še silnejši, kakor so; za to so tim večje v gozdnih delih gg. Jan. in Leop. Globočnik-a, pa Mih. Taler-ja med Železniki in Jesenovcom. Smreke je kar z koreninami ruvalo, vse leži križem in se škoda ne da še preceniti, dokler se drvarji pospravljanja podertine ne polotijo. Največ škode bo imel g. Jan. Globočnik; pravijo da je smrek poruvanih in prekucjenih za 2—3 tisoč žagovcev (hlodov). Pa tudi druga dva imenovana gospoda bosta trpela občutno škodo, ker je bilo mnogo lesa v najboljši rasti. Ker je izruvane in prekucnjene korenine v toliki množini težavno zopet nazaj k tlam vravnati, se je bati, ker so poškodovani deli največ v stermini, da bi nalivi ne odprali persti s časom popolnoma, ter napravili golih derč in pleš. Da ta bojazen ni neopravičena, kaže ime bližnjega gozda, ki se zove „Plešenice.“

J. L.

Deželni zbor kranjski.

Štirinajsta seja. (Nadaljevanje.)

10.) Posl. Papež poroča v imenu upravnega odseka o načrtu zakona glede zgradbe hudournika Pišence pri Kranjskigori. Poročevalec poudarja škodo, koju napravlja ta hudournik in v imenu upravnega odseka nasvetuje nastopni načrt zakona:

Z a k o n

z dné . . . . ., veljaven za vojvodino Kranjsko, o zgradbi hudournika Pišence pri Kranjskigori.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem takó:

§ 1. Zgradba hudournika Pišence pri Kranjskigori se spoznava za podjetje, katero je izvršiti iz deželnih pripomočkov,